

Forhandlinger i det kongl. medicinske Selskab i Anledning af den Rigsdagen forelagte Lov om Frigivelse af Lægepraxis.

Contributors

Kongelige Medicinske Selskab (Copenhagen)
University of Glasgow. Library

Publication/Creation

Kjøbenhavn : I Kommission hos C. A. Reitzel, 1868.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/jpvp3je4>

Provider

University of Glasgow

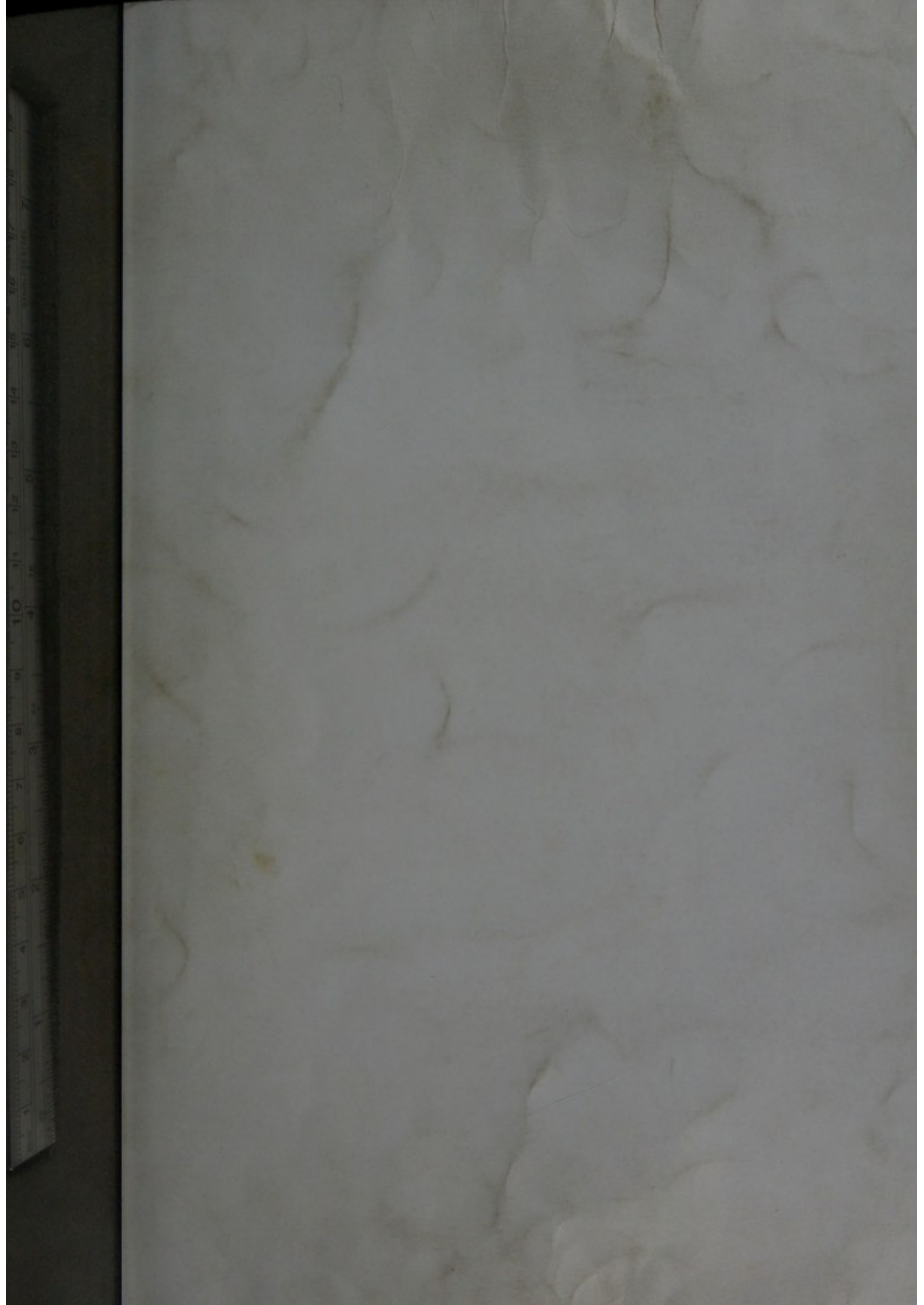
License and attribution

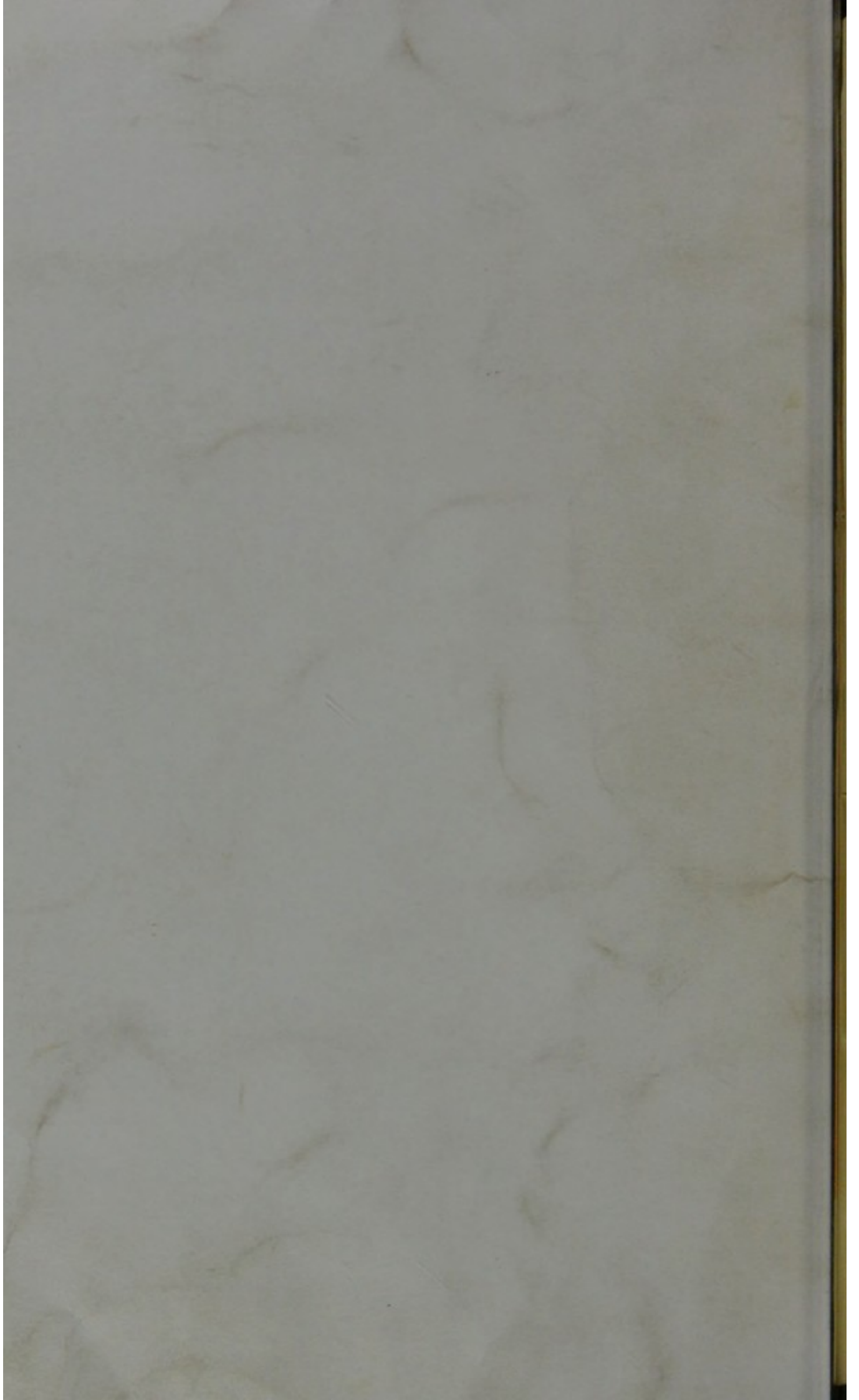
This material has been provided by This material has been provided by The University of Glasgow Library. The original may be consulted at The University of Glasgow Library. where the originals may be consulted. This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

8

CAR

(17)

Forhandlinger

i det kongl. medicinske Selskab

i Anledning af

den Rigsdagen forelagte Lov

om Frigivelse af Lægepraxis.

Kjøbenhavn.

I Kommission hos C. A. Reitzel.

1868.

Forhandlinger

i det kongl. medicinske Selskab

den Rigsdagen foretagne Lov

om Frigivelse af Indgevarer.

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhlé.

Forhandlingerne i det kgl. medicinske Selskab i Mødet*) den 23de Januar 1868 angaaende Frigivelse af Lægepraxis indledes af Justitsraad Schleisner med følgende Foredrag:

Justitsr. Dr. *Schleisner*: Jeg skal tillade mig iaften at fremsætte nogle Bemærkninger i Anledning af det Lovudkast om ikke-autoriseret Lægevirksomhed m. m., som er blevet Landstinget forelagt, og som jeg antager, er de Fleste af DHrr. bekjendt. Det er for nylig af en Provindslæge i Ugeskr. f. Læg. blevet yttret, at Kvaksalversagen nu var kommen paa et saadant Stadium, at Alle, baade Justitsminister, Politikere, Læger og Ikke-Læger, vare kjede af den. Jeg kan ikke ganske være enig med min ærede Kollega i dette Udtryk; jeg mener tvertimod, at det er en Sag af saa overordentlig stor Vigtighed, at der ikke godt kan være Tale om at blive kjed af den. Jeg troer, at der trods de fortrinlige og meget træffende Bemærkninger, som allerede ere blevne fremsatte i denne Sag, dels paa Lægemødet i Odense, dels ogsaa tidligere, dog gives forskjellige Sider, hvorfra Sagen endnu ikke er bleven oplyst; jeg troer navnlig, at Lægestanden har holdt sig for meget tilbage og, om jeg saa maa sige, har bevæget

*) 25 Medlemmer vare tilstede.

sig paa et lidt for indskrænket Felt ved Behandlingen af denne Sag. Hvad er det nemlig, der her er Tale om? Der er efter min Mening Tale om, hvorvidt videnskabelig Dygtighed, navnlig videnskabelig Dygtighed hos Lægen her-tillands for Fremtiden skal kunne trives, eller ikke; der er Tale om, hvorvidt Befolkningen skal vedblive at støttes i den Tillid, som den har til Dygtighed og Videnskab, eller om den skal voldgives til Charlatanere og Kvaksalvere. Det er altsaa store Principer, der staae paa Spil, og derfor mener jeg, at man bør behandle denne Sag ogsaa fra et mere almindeligt Standpunkt. Jeg behøver ikke videre at udvikle de Grunde, hvorfor det kongl. medicinske Selskab ikke skal forholde sig taust ligeoverfor denne Sag.

Jeg skal først tillade mig at give en kort Belysning af selve det forelagte Lovudkast. Naar man løselig læser dette igjennem, seer det egentlig ikke saa betænkeligt ud, men jeg skal dog ikke nægte, at jeg er bleven noget overrasket, da jeg, kort efterat Lovudkastet var blevet forelagt, talte med flere Kolleger, som løseligt havde læst det og syntes, at det endda nok kunde passere. Læser man Lovudkastet med Opmærksomhed og navnlig dets Motiver igjennem, troer jeg, det maa blive klart for Enhver, hvad det egentlig gjælder om. Det hedder nemlig i Motiverne: «Ifølge disse (Principer) vil, som allerede anført, Udøvelse af Lægevirksomhed ialmindelighed være fri; det vil som Regel staae Enhver frit at benytte de Evner og Kundskaber, hvoraf han maatte være i Besiddelse, til at helbrede Andre og derfor modtage Vederlag.» Heri er Principet udtalt, og altsaa vil efter Lovudkastet Enhversomhelst, selv paa det laveste Kulturtrin, være berettiget til at praktisere med samme Adkomst, som den videnskabeligt dannede Læge; det

er bogstavelig Lovens Mening. Nu er det ganske vist, at man i dette Lovudkast har søgt at indskrænke denne ubegrændsede Ret til Lægevirksomhed; man har søgt at indskrænke den, deels ved § 4, deels ved § 3 og endelig ved § 1, men jeg haaber meget snart at kunne vise, at disse Indskrænkninger ere aldeles illusoriske.

Den Indskrænkning, der er gjort i § 4, gaaer ud paa at sætte Straf i de Tilfælde, hvor den ikke-autoriserede Læge tager Syge i Kur og derved tilføier dem Skade. Det behøver ikke at omtales, hvor overordentlig vanskeligt det er at kontrollere Lægen i hans Praxis; det er i de fleste Tilfælde særdeles vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at bestemme, hvorvidt den eller den Kur har havt den eller den Skade tilfølge, og jeg skal i saa Henseende anføre en Udtalelse af den samme Provindslæge, som jeg tidligere har hentydet til, idet jeg fuldstændig vil slutte mig til den. Den lyder saaledes: Af alle de Leveveie, som kunne friste Charlatanen og Bedrageren, er der neppe nogen saa tillokkende som Kvaksalverens, fordi han veed, at han, ved at anvende lidt Forsigtighed, vanskelig vil kunne overbevises om de Misgreb eller Bedragerier, hvori han gjør sig skyldig. Dette er en særdeles træffende og rigtig Bemærkning.

Men der er en anden Grund, som bidrager til at gjøre denne Paragraf betydningsløs, og som bestaaer i, at man i Reglen ikke faaer at vide, naar der er anrettet Skade. Jeg har fra min tidligere Embedsvirksomhed temmelig megen Erfaring i denne Retning, og jeg holder mig overbeviist om, at de Tilfælde, i hvilke der virkelig er anrettet endogsaa meget betydelig Skade, ere ikke faa, og det uagtet jeg troer, at der hertillands findes et forholdsviis ringe Antal Kvaksal-

vere. Grunden dertil er den, at der mellem Kvaksalveren og hans Patient bestaaer et Slags Frimureri; de have begge Bevidstheden af, at de gaae paa ulovlige og krogede Veie; derfor skamme de sig; og selv i Tilfælde, hvor Patienten er kommen til Bevidsthed om, at han er bleven bedragen, faaer man det ikke at vide; mange Gange er det først efter 2—3 Aars Forløb og ad Omveie, at det kommer til Ens Kundskab. Det er kun, hvor den vedkommende Patient i pekuniær Henseende har maattet bøde meget alvorligt, at Sagen undertiden kommer for Dagen, hvorpaa jeg kunde anføre flere Exempler.

Jeg skal ved samme Leilighed gjøre opmærksom paa et andet herhenhørende Moment. Hvad er det egentlig, der skaffer Kvaksalveren hans Relief? Det, der efter min Mening karakteriserer Kvaksalveren, er den uhørte Dristighed og Hensynsløshed, hvormed han behandler sine Patienter; det er naturligviis en Følge af, at han ikke har noget Begreb om det menneskelige Legemes Bygning, om Sygdomslæren eller om Lægemidlernes Virkemaade, og man vil derfor finde, at han i Reglen anvender Kure og Doser, som ellers kun anvendes i Veterinærpraxis. Jeg har gjort den Erfaring med Hensyn til de saakaldte Bændelorms-doktere, at de have anvendt ligefrem Hestedoser. Det kan nu hændes, at et Menneske kan taale overordentlig meget, og naar i et saadant Tilfælde Kvaksalveren er heldig, og Bændelormen fuldstændig fordrives, gjør det Opsigt i Publikum, medens man paa den anden Side ikke faaer noget at vide om den Risico, som han har udsat sin Patient for, end mindre om de Tilfælde, hvor saadanne Kure have medført virkelig skadelige Følger.

Den anden Indskrænkning gives i § 3. Man har ved denne § meent at kunne berolige sig derved, at ikke-auto-

riserede Læger ikke maae foreskrive andre Medikamenter end dem, der kunne faaes i Haandkjøb. Jeg troer, at de Fleste ikke have nogen klar Forestilling om, hvorledes Forholdet for Tiden stiller sig med vort Apothekervæsen. Det er min Overbeviisning, at vor respektable og dygtige Apothekerstand allerede er begyndt at komme noget paa Afveie ved den store Konkurrence, som den i saa mange Aar har maattet udstaae med Materialisterne. Dette var allerede Tilfældet, inden den Materialisterne ved Næringsloven indrømmede Handelsfrihed blev vedtaget, og jeg vil gjøre DHrr. bekjendt med, at den Kommission, som i sin Tid blev nedsat til at regulere dette Forhold, oplyste, at af hele Omsætningen paa de kjøbenhavnske Apotheker udgjorde Haandkjøbet $\frac{3}{5}$, medens det for Provindsapothekernes Vedkommende efter den Beregning, som man dengang anstillede, maatte anslaaes til en endnu større Brøkdeel, nemlig til 70 pCt. Naar man nu erindrer, at Apothekerens Hovedopgave er at tilberede Medikamenter, og sammensætte disse efter Lægens Recept, altsaa, at Recepturen er Hovedsagen, seer man let af disse Angivelser, hvormeget allerede vore Apothekere paa Grund af den Konkurrence, man har skaffet dem, ere begyndte at fjerne sig fra deres oprindelige Bestemmelse. Dette Misforhold tiltager Dag for Dag. Der er maaskee meget Faa, der vide, at der gives en Haandkjøbstaxt for de kjøbenhavnske Apothekere, der er mere detailleret end den autoriserede Taxt; den omfatter 48 Pagina, og her er et saa stort Materia medica — hvoriblandt flere stærkt virkende Lægemidler —, at der er mere end tilstrækkeligt for alle Kvaksalvere til at behandle alle mulige Sygdomme. Det er altsaa en fuldstændig Illusion og Mangel paa Kjendskab til de virkelige Forhold, naar man har troet, at § 3 vil gjøre en Indskrækning. Men selv om dette efter min

Mening uheldige Forhold ikke existerede, vil Forbudet kunne omgaaes, idet den ikke-autoriserede Læge kan gaae frem, ligesom i England, nemlig enten købe en gros hos Grossisterne eller til de fastsatte Minimumsgrændser hos Materialisterne.

Jeg kommer nu endelig til § 1, som jeg anseer for den allerfarligste, forsaavidt Kvaksalveriet ved denne Paragraf efter min Mening bliver ligefrem autoriseret. Det er jo en bekjendt Sag, at man for ganske enkelte udvendige kirurgiske Sygdomme har tilstaaet en begrændset Tilladelse til at udøve Lægevirksomhed, f.Ex. med Hensyn til Tandlægekunsten, og der er efter min Mening, ihvorvel selv dette kan have sine Misligheder, heller ikke noget tilhinder derfor. Men at give Tilladelse til en begrændset Lægepraxis for indvendige Sygdomme er fuldstændig meningsløst, fordi nemlig Ingen kan behandle en indvendig Sygdom, uden tillige at kjende samtlige pathologiske Tilstande, hvormed den kan kompliceres eller forvexles. Det er det, Publikum i Reglen ikke veed, at for Lægen er Diagnostikken Hovedsagen; at denne er bygget paa et nøie Studium og Kjendskab til samtlige Sygdomme, og at det er herpaa, at den rationelle Sygdoms-Behandling grunder sig. Jeg kan fra min tidligere Stilling i Slesvig give særdeles oplysende Exempler paa, hvor farligt det er at give begrændsede Koncessioner selv for visse kirurgiske Sygdomme. I Hertugdømmet Slesvig har det nemlig tidligere paa en Maade været nødvendigt, siden Nedlæggelsen af kirurgisk Akademi fandt Sted, paa Grund af den store Trang som derved skabtes paa videnskabeligt dannede Kirurger, at indrømme en saadan begrændset Ret til kirurgisk Praxis (de saakaldte Ledsættere). Erfaringen viste imidlertid snart, at disse koncessionerede

Personer aldrig holdt sig indenfor den dem tilstaaede Ret, idet deres Etablissementer tvertimod udviklede sig til storartede Hospitaler for alle mulige Sygdomme, hvorved saaledes opstod et udbredt Kvaksalveri, der afstedkom saameget mere Ulykke, som det paa en Maade var blevet autoriseret af Regeringen.

Jeg har givet en kort Fremstilling af, hvad Loven egentlig betyder. Jeg vil nu bede Dem om at gjøre en Sammenligning mellem dette Lovudkast og de virkelige, nu bestaaende Forhold. Som bekjendt gjælde ikke længere de i Fr. 5te Septbr. 1794 fastsatte Straffebestemmelser, — hvilket man imidlertid ikke altid synes at erindre — idet de mildere Bestemmelser i Fr. 3die Marts 1854 ere traadte isteden. Forholdet er imidlertid endnu efter det Bestaaende, at det ikke blot er en Forseelse, men tillige kriminelt at udøve Kvaksalveri, medens det, naar dette Lovudkast maaskee om faa Dage er ophøiet til Lov, ikke blot ikke er kriminelt og ikke blot ingen Forseelse at udøve Kvaksalveri, men det er tilladt Alle og Enhver, og det er ikke blot tilladt Alle og Enhver, men Staten sætter sit Stempel derpaa. Jeg troer derfor, at der ved dette Lovudkast er gjort et stort Spring i vor Medicinallovgivning og skeet et fuldstændigt Brud paa de bestaaende Forhold.

Jeg skal nu tillade mig at vise Conseqvenserne af Lovudkastet. Efter min Mening vil det, saafremt det bliver ophøiet til Lov, for det Første føre dertil, at den dygtige og videnskabeligt dannede Læge lidt efter lidt vil forsvinde. Det vil gaae her, som det er gaaet i England; vi maae nemlig huske paa, at i England ere de egentlige videnskabeligt dannede Læger (Physicians) kun en lille Brøk af den samtlige Lægestand. Der vil for Frem-

tiden kun blive hos os en dygtig og videnskabeligt dannet Lægestand heri Hovedstaden, maaskee i Odense og i nogle enkelte af de større Byer. Men desuden vil Følgen blive den, at hele Lægestanden vil blive demoraliseret; det vil ogsaa her gaae, ligesom det er gaaet i England, og som det er gaaet i de Stater i Amerika, hvor Udøvelse af Lægevirksomhed er givet fri, at denne mere og mere vil blive betragtet som en Forretning. Det smukke Forhold, der hidtil har fundet Sted mellem Huuslægen og hans Patienter, vil fuldstændig forsvinde, og Lægepraxis vil, som sagt, blive et Haandværk. Men hvorledes vil det gaae Massen af Befolkningen, navnlig Landboerne? Den vil ikke faae anden Lægehjælp, end den, der kan ydes af allehaande mislykkede Studenter, halvt udlærte Apothekerdisciple, Barberere, Vagabonder, kortsagt, den vil meer eller mindre blive voldgiven til Charlataner og Bedragere.

Jeg skulde nu endda ikke undres saa meget over, at dette Lovudkast var blevet forelagt, naar det var en Stræben, som laa i Tiden, og som vore Nabolande ligeledes vare i Begreb med at følge. Jeg vil drage en Parallel mellem dette Lovudkast og Karantæneloven. Som bekjendt have vi i 1852 ladet os bevæge til at ophæve al Karantæne; det lod sig undskylde, fordi de fleste Naboer gjorde det Samme. Vi staae nu i Begreb med at retablere Kvarantænen, som allerede de fleste europæiske Magter have gjort. Hvorledes er imidlertid Forholdet med Hensyn til Kaksalveriet? Her er det Mærkelige, at der er en modsat Retning hos vore Naboer. I England har man siden 1844 arbejdet hen til at naae det Standpunkt, vi indtage heri Landet, og man er endelig i Aaret 1858 kommen til et Slags Overgangsstadium (the medical act),

som er meget bedre end det tidligere. Ogsaa i Preussen har der siden 1852 været en stadig Tendens til at restringere disse Forhold, idet man søger hen til at blive fri for de saakaldte Chirurgen 1ster og 2ter Klasse. Der er altsaa i begge disse Lande en Strømning i den modsatte Retning. Saavidt mig bekjendt turde noget Lignende være Tilfældet ogsaa i Frankrig. Medens Forholdet altsaa er saaledes omkring os, gaae vi i lige modsat Retning.

De ville maaskee finde, at jeg har udtalt mig noget skarpt om disse Forhold i min Belysning af det forelagte Lovudkast; jeg troer, at dette har været nødvendigt paa Grund af Sagens store Vigtighed. Jeg anseer det for saare beklageligt, at et saadant Lovforslag overhovedet har kunnet blive forelagt, og jeg maa navnlig beklage, at vore Provindslæger have holdt sig saameget tilbage med at belyse denne Sag, thi det er egentlig dem, som væsentligst ere kaldede til at orientere Publikum og vore Politikere om de virkelige Forhold, da de have den største Erfaring i denne Retning.

Jeg skal nu tillade mig at gjøre nogle almindelige Bemærkninger om Kvaksalveri i det Hele. Der er, som sagt, allerede fremkommet mange træffende og slaaende Bemærkninger om denne Sag, men jeg troer, at man ikke tilstrækkeligt har stillet sig paa de Ikke-Lægekyndiges Standpunkt, samt at man ikke nok har seet Sagen fra et mere almindeligt Synspunkt. Naar vi ville søge at bevise Noget overfor en Anderledes-Tænkende, maae vi see saavidt muligt at sætte os ind i hans Tankegang. Jeg maa bede om Undskyldning, om jeg herved skulde komme ind paa et enten mere specielt logisk eller politisk Omraade, men det ligger i Sagens Natur, fordi der her er Tale om

større, almindelige Principspørgsmaal. En Paastand, som man saa hyppig har hørt nævne i denne Sag, er den, at ethvert myndigt Individ er berettiget til at søge Hjælp for sit Helbred, hvor han vil. Det er en Sætning, som kom frem ved det sidste Lægemøde i Odense, og det er navnlig en Sætning, som man ligeledes ofte hører anvendt af Ikke-Lægekyndige. Jeg vil sige om denne Sætning, at den er en af disse halve Sandheder, som igrunden ere værre end aabenbare Usandheder. Jeg tager saameget mindre i Betænkning at udtale dette skarpt, som jeg i politisk Henseende fuldstændigt slutter mig til hele vor constitutionelle Udvikling og samstemmer med de Mænd, som ere Bærere af den; men jeg er ikke blind for, at der samtidig med vort politiske Livs Udvikling er opstaaet Udvæxter, som man virkelig itide maa søge at modarbeide. Lad os altsaa undersøge denne almindelige Talemaade, som paa saa mange Maader har skadet denne Sag og saa ofte været bragt i Anvendelse. Naturligviis har Enhver Lov til at søge Lægehjælp hos hvem han vil, uden at blive straffet; men deraf følger ingenlunde, hverken at ethvert myndigt Individ forstaaer at gjøre det rette Valg i saa Henseende, og endmindre at den, der uden Ret giver sig af med at yde Hjælpen (Kvaksalveren), skulde være straffri. Hiin saa ofte gjentagne Sætning er altsaa egentlig kun en tom Frase. — For nærmere at belyse dette skal jeg henvise til Schürmayer. I sin bekjendte Haandbog om Sundhedspolitiket gjør han med Hensyn til Kvaksalveriet den Bemærkning, at dette hviler paa et dobbelt Grundlag, dels paa Lægevidenskabens Ufuldkommenhed, og dels paa den menneskelige Uvidenhed, Lettroenhed og Enfoldighed. Dette er en fuldkommen rigtig Bemærkning, som vist Alle maae tiltræde. Jeg behøver ikke at udvikle mig nær-

mere om det første Punkt; Enhver veed, at der er mange kroniske og akute Sygdomme, som ikke lade sig helbrede. Med Hensyn til det andet Punkt er det almindeligt bekjendt, at ifølge de statistiske Oplysninger, man har indhentet i Frankrig og England, maa $\frac{1}{3}$ af den voxne Befolkning ansees for at være saa uvidende, at den ikke kan skrive sit Navn, eller, hvad der dermed oftest staaer i Forbindelse, heller ikke kan læse. Saaledes er altsaa Forholdet i de to meest oplyste Lande i Europa. Tager man den europæiske Befolkning som en Heelhed under Eet, og til den ovennævnte Trediedeel af Uvidende lægger de Eenfoldige og Lettroende, — af hvilke sidste der findes mange ligesaavel blandt de høiere som lavere Samfundsklasser — vil det neppe være formeget sagt, naar man paastaaer, at Kvaksalveren kan gjøre Regning paa næsten $\frac{5}{6}$ af et Lands Befolkning som et let Bytte for sine Operationer. Jeg veed vel, at man herimod vil gjøre den Indvending, at Frankrig er et katolsk Land, og at der i England ikke er nogen tvungen Skoleunderviisning, men at der hos os er ganske andre Forhold tilstede. Jeg skal ogsaa bemærke, at en meget dannet svensk Godseier, som nøie kjender den danske og den svenske Almue, som har reist meget, og forstaaer at iagttage, ligeoverfor mig har erklæret, at han anseer den danske Almue for at være den meest oplyste i Europa. Dersom man holder sig til det at kunne læse og skrive, er det vel muligt, at han har Ret, men jeg vil dog bemærke, at jeg meget ofte er bleven overrasket ved at iagttage, hvor hurtigt vore Bønderkarle og -piger undertiden glemme at skrive, ja endogsaa at læse; jeg er overbeviist om, at naar man vilde indhente lignende statistiske Oplysninger her, vilde den Brøkdeel, som ikke kan læse og

skrive, ikke være saa ganske lille. I een Retning troer jeg imidlertid, at Alle maae være enige om, at den danske Almue staaer tilbage baade for den skotske, engelske og franske, nemlig med Hensyn til den egentlige naturlige Begavelse. Hvad Lettroenheden angaaer, har man desværre hos os gjort tilstrækkelige Erfaringer ved de Fremskridt, som Mormonismen har gjort heri Landet. Mormonismen er jo ikke andet end et storartet Bedrageri, et Selenverkoperi, som spekulerer i Menneskenes Lettroenhed, og saavidt mig bekjendt, har den af alle Lande vunden meest Udbredelse i Danmark, Norge, Sverig og Irland. — Altsaa, for at komme tilbage til hiin almindelige Frase, den vilde være rigtig, naar vi levede i en ideal Verden, naar hele Befolkningen bestod af lutter begavede Mennesker, men saaledes som Forholdene i Virkeligheden ere, maa jeg paastaae, at den er falsk. Jeg troer, at man med større Ret kunde opstille en modsat Sætning, som jeg vilde formulere saaledes: Staten er ikke blot berettiget, men forpligtet til at beskytte Befolkningen og navnlig den mindre oplyste Deel af Befolkningen imod Bedragere. Denne Sætning tager sig ikke nær saa smuk og liberal ud, men jeg troer, at den bedre rammer de virkelige Forhold.

Jeg skal nu belyse en anden almindelig Talemaade, som er ikke mindre farlig. Man hører paastaae: Vi maae acceptere denne Lov; den er en ligefrem Følge af vor frie Udvikling, den er en Følge af Næringsfriheden, af den almindelige Konkurrence. Jeg tillader mig ligeledes her at sige, at dette er en falsk Induktions Slutning, hvoraf man desværre træffer saamange i det daglige Liv, og som man vel væsentligst kan tilskrive vor Opdragelse gjennem en udelukkende tydsk Filosofi. Det Farlige ved

denne Art Talemaader bestaaer i, at man vil udvide visse abstrakte Analogier til alle konkrete Livsforhold. Den almindelige Konkurrence som Princip er rigtig i alle de Forhold, hvor de Paagjældende ved Sandserne, ved Lugten, Smagen eller Synet kunne bedømme, hvad de have for sig. Det er derfor i sin Orden, at Bagernæringen, Bryggernæringen, de forskjellige Haandværkslaug osv. ere givne fri, thi i alle disse Forhold kan Enhver bedømme Beskaffenheden af det Ydede. Men Intet er vanskeligere end at bedømme, om et Lægemedel er forfalsket eller ikke; det lader sig hverken afgjøre ved Smagen eller Lugten, men kun ved en foregaaende kemisk Analyse; og Intet er vanskeligere end at bedømme, om den Kur, en Læge har anvendt, er rigtig eller ikke, hvilket selv for den Sagkyndige ofte kan være i høi Grad vanskeligt. Det er derfor fuldkommen falskt, naar man vil anvende saadanne Principer som den almindelige Konkurrence paa Livsforhold (Apothekervæsenet og Lægevirk-somheden), hvor de ikke høre hjemme.

Hertil kan endnu knyttes en Bemærkning, navnlig med Hensyn til Anvendelsen af dette Princip paa Læger og Apothekere. Sagen er den, at Apothekeren ikke er Kjøbmand, og at Lægen ikke er Haandværker, ialtfald at dette Moment her er af en saa forsvindende Betydning, at det neppe bør komme i Betragtning. Den virkelige Garanti, som Staten og Samfundet har for, at Apothekeren og Lægen gjøre deres Pligt, ligger i, at de ere videnskabeligt dannede Mænd; dette kan ikke ofte nok gjentages; dette, at de ere videnskabeligt dannede Mænd, medfører den hele Bevidsthed om Ansvar, og derfor gaaer det ikke an ved et Lovforslag, som det foreliggende, at demo-

ralisere begge disse Stænder, idet man søger at drage Lægen ned til at blive Haandværker og Apothekeren til at blive Kjøbmand.

Jeg skal herefter endnu kun gjøre et Par Bemærkninger om det af Dr. Giersing forfattede Lovforslag, fordi jeg virkelig troer, at det har gjort mere Skade, end man er tilbøielig til at antage. Der er faldet meget stærke Ord om dette Lovforslag fra sagkyndige Mænd paa det sidste Lægemøde, og jeg tilstaaer, at jeg fuldkommen maa slutte mig dertil; men jeg vil tillade mig at betragte Sagen paa en lidt anden Maade. Naar jeg vilde udtrykke mig skarpt, vilde jeg sige, at Giersings Lovforslag egentlig er aldeles umotiveret. Hvad er det nemlig, G. har gjort? han har i det Væsentlige taget en Copi af den engelske Lov af 1858, og har overført den paa vore Forhold; han glemmer aldeles, at den engelske Lov var et Fremskridt i England, men hos os, hvor Medicinalvæsenet er langt mere udviklet og langt bedre ordnet, vil naturligviis den engelske Lov være et Tilbageskridt. Der er ikke Mening i at ville overføre en Lov, som i et Land er en Reform og et Fremskridt til det Bedre, til et andet Land, som er langt videre i Udvikling. Det er i det Hele meget farligt at overføre efter Analogier Institutioner fra andre Lande, uden at man iforveien tilbørligt har undersøgt, hvorledes de respektive Grundlag for de paagjældende Forhold eller den tilstedeværende Tradition ere. Jeg vil sige det Samme med Hensyn til det norske Lovudkast; selv om det er fortrinligt for Norge, er det ikke derfor sagt, at det passer for os. Det kan maaskee være nødvendigt i Norge at indrømme Kvaksalverne en vis Berettigelse paa Grund af de lange Distancer og det sparsomme Antal Læger, ligesom noget

Saadant er indrømmet paa Island. Ikke destomindre har man selv i Norge været betænkelig ved at gaae ind paa det forelagte Lovudkast; men under alle Omstændigheder indseer jeg ikke, at der kan være nogensomhelst Grund til at overføre dette Lovudkast paa vore Forhold, som jo i dette Punkt ere meget forskellige fra de norske.

Endnu skal jeg tillade mig at gjøre en almindelig Bemærkning, navnlig lige overfor Juristerne ex professo, hvis Anskuelser i denne Sag det er af Vigtighed at blive bekjendt med. Der er en Autoritet, som de fleste Læger vistnok kjende, Robert Mohl, som vidtløftig har behandlet Spørgsmaalet om Kvaksalveri og Apothekernes Bevillingsret. Jeg omtaler ham, fordi han som Statsretslærer ansees som en stor Autoritet, ikke blot i Tydskland, men ogsaa hertillands, og jeg er overbeviist om, at det er hans Raisonnements, som ofte foresvæve vore Dommere og Jurister. I sin «Polizeiwissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates» ytrer Mohl sig derhen, at det neppe gaaer an at forbyde al ubeføiet Lægepraxis, og opstiller derfor følgende Grunde. For det Første mener han, at den autoriserede Lægehjælp er for dyr, navnlig ligeoverfor den ubemidlede Deel af Befolkningen; for det Andet antager han, at den dannede Læge i Reglen staaer for høit over Almuesmanden til at kunne indgyde ham Tillid; dernæst ytrer han, at Ikke-Læger ofte kunne kjende et og andet Middel, som kan være gavnligt og virke til Nytte for den Syge; og endelig udtaler han sig derhen, at Dilettanter eller, hvad der er det Samme, Kvaksalvere undertiden kunne have et rigtigere og skarpere Blik end den prøvede Læge. Jeg skal, skjøndt det var Umagen værd fuldstændigt at belyse disse fire Punkter, fordi de have stor Betydning for Ju-

risterne, kun tillade mig at omtale nogle af dem. Jeg skal saaledes bemærke, at i Lande, hvor Apothekervæsenet og Lægevirksomheden ere frie, ere baade Medikamenter og Lægehjælp, som Erfaringen tilstrækkeligt har godtgjort, dyrere, end hvor dette ikke er Tilfældet, og den første Grund er derfor fuldstændig falsk. Det Udsagn, at Kvaksalverne undertiden kunne kjende et Middel, som kan være gavnligt, er fuldkommen rigtigt, men hvorfra have Kvaksalverne deres Kundskaber? de have dem fra de saakaldte populære Lægebøger. Det er en Litteratur, som er i høieste Grad fordærvelig, og desværre er der Mange, der have udgivet saadanne Bøger, uden at de tilstrækkeligt have tænkt over, hvad de have gjort. Det er vist, at disse Bøger ere det egenlige Grundlag for de kommende Kvaksalvere. Paa Island har jeg havt Leilighed til at bemærke, hvorledes et halvt hundrede Aar gamle haandskrevne populære Lægebøger ere gaaede i Arv fra den ene Kvaksalver til den anden; og saaledes gaaer det endnu den Dag idag. Den Anskuelse, at Folk kunne fødes som Læger, er naturligviis urigtig; Ingen kan fødes som Læge, ligesaa lidt som Nogen kan fødes som Videnskabsmand eller færdig Billedhugger; det undrer mig, at en saa skarpsindig Mand som Robert Mohl har kunnet fremsætte en saadan Paastand, men desværre hører man den ikke saa sjelden blive fremsat.

Jeg skal hermed slutte mine almindelige Bemærkninger. Jeg kunde fra min tidligere Stilling i Slesvig meddele mange Erfaringer, som vilde belyse disse Forhold, men jeg skal ikke trætte D'Hrr. dermed. Dog skal jeg omtale et eneste Forhold, fordi jeg veed, at det ogsaa her i Kongeriget har spillet en vis Rolle. Det er med Hensyn til den bekjendte Homøopath A. Lutze. Denne

saakaldte Doktor Lutze — der er bleven betragtet som Homøopathiens anden Hahnemann — er et Exempel paa, hvilke overordentlige Dimensioner Kvaksalveriet, naar det drives med Snildhed, kan antage. Da denne Mand i Begyndelsen af 1857 udfoldede en stor Virksomhed i det sydlige Slesvig, fandt jeg deri Anledning til gjennem den daværende Politimester i Flensborg at indhente nøiere Oplysning om hans Forhold. Det viste sig da, at han slet ikke var Læge, men at han oprindeligt var Postsekretær; at han, saavidt jeg mindes, paa Grund af mislige Forhold maatte fortrække til Amerika. Der lærte han Homøopathien, vendte saa tilbage til Europa og blev tagen i Beskyttelse af Regeringen i Anhalt-Köthen. Det er ham, der egentlig først har indført den Methode at helbrede Folk paa Distance eller pr. Korrespondance. Det er mig berettet af paalidelige Folk, at medens hans Virksomhed var paa sit Kulminationspunkt, har han havt 20 Kontorister paa sit Kontor, der ikke have bestilt andet end at besørge hans Korrespondance over hele Europa med de Stakler, som vare faldne i hans Garn. Han skal have bygget storartede Hospitaler, hvori han modtog Patienter fra de meest forskjellige Egne. I Aarene 1858 og 1859 havde hans Virksomhed fornemmeligt udfoldet sig i Svanen, Dänischwold og Eidersted, og ved at indhente Oplysning fra de respektive Postkontorer kom jeg til Kundskab om, at der aarlig fra disse Distrikter vandrede mange 1000 preussiske Dalere til Köthen.

Men jeg behøver ikke at holde mig til Slesvig eller til Udlandet for at anføre Exempler; jeg skal tillade mig at give en ret interessant Oplysning herfra Landet. Det vil være Flere af D'Hrr. bekjendt, at jeg i de første 1½ Aar, efterat jeg havde maattet forlade Slesvig, opholdt mig i

Frederiksværk, og at jeg der i flere Maaneder overtog Dr. med. Colds Embedspraxis under hans Fraværelse i Udlandet, hvilket interesserede mig i høi Grad, da jeg derved fik Leilighed til at lære den nordsjællandske Almue at kjende, hvad jeg ikke tidligere har havt. Jeg blev ogsaa derved bekjendt med Kvaksalverne paa Egnen. Det var ikke mange; de Fleste vare Elektriseurer, der reiste omkring med elektriske Kjeder, som de til Bønderne solgte til enorm høie Priser. Imidlertid hørte jeg megen Tale om en vis Kvaksalver, som tidligere der paa Egnen havde udfoldet en storartet Virksomhed, og da jeg meente, at det kunde have Interesse for det nærværende Spørgsmaals Belysning, har jeg skriftlig henvendt mig til Dr. Cold, der med Hensyn til denne Kvaksalver har givet mig følgende autentiske Oplysninger, som jeg med hans Samtykke skal tillade mig at oplæse.

Den omtalte Kvaksalver har især udfoldet sin Virksomhed i Begyndelsen af dette Tiaar og først fornemmelig som Veterinærlæge. Han er født paa Kronborg Birk og skal være en tidligere straffet Person; i nogen Tid opholdt han sig som Tjener ved et Voxkabinet, reiste omkring med en Gøglertrop, vendte derpaa hjem og bosatte sig i Nærheden af Helsingør. Paa den Tid, han begyndte sin Virksomhed her i Distriktet, var der megen Sygdom blandt Kreaturerne paa Grund af den slette Høhøst. Hans Fremgangsmaade som Veterinærlæge var følgende. Naar Nogen henvendte sig til ham, sagde han: «jeg veed, hvoraf Dit Kreatur er sygt, der er gravet Noget ned for det», og i den paafølgende Nat tog han da hen til Stedet og opgravede i vedkommende Eiers Paasyn en Flaske med en ildelugtende Vædske, som han rimeligviis enten selv havde medbragt og ved Fingerfærdighed forstod at give Udseende af at blive opgravet, eller som han havde ladet en af sine Haandlangere iforveien nedgrave. Naar Flasken først var funden, var Trolddommen hævet. De Summer, som han paa denne Maade lokkede ud af Bønderne, angives af Alle som meget betydelige, og blandt Andet paastaaes det meget almin-

deligt, at en bekjendt Gaardmand her i Egnen har givet ham mindst 1000 Daler. Lidt efter lidt blev imidlertid Opinionen saa stærk imod ham, at han maatte fortrække herfra Distriktet. Han reiste nu til Store Havelse, hvor han med Kone og Børn indlogerede sig paa en Udflyttergaard, i hvis Huusstand, navnlig Konen og tvende Døttre, han fandt fanatiske Tilhængere, og herfra drev han nu sit Uvæsen deels paa sin gamle Tumbleplads, deels paa Jægerspriis's Gods. Et Aarstid efter maatte han imidlertid ogsaa fortrække herfra, og kort efterat han var reist, kom Konen fra Udflyttergaarden en Dag til mig for at konsulere mig for en Blindhed paa det ene Øie, efter en Hornhindebetændelse, som hun havde havt, medens han var hos dem, og som hun angav, at han havde forbudt hende at søge Lægehjælp for. Hun var da kommen til Anerkjendelse af sin Daarskab og forsikkrede mig, at han havde kostet dem over 2000 Rd. Senere flyttede han ind paa Københavns Amt, hvor han skal have kjøbt sig en Eiendom. Da han begyndte sin Virksomhed, var han fattig som en Kirkerotte. Jeg har seet ham oftere; han var en middelhøi, mager Mand med skarpe, listige Træk, var altid godt klædt og kjørte i en elegant lille Vogn med en smuk Hest for. Alle ere enige om, at han i høi Grad forstod at bedaare den lettroende Almue og navnlig Fruentimmer. Forsaavidt han gav sig af med Menneskepraxis, var det navnlig ogsaa disse, der vare Gjenstand herfor; hans Lægemethode havde den Eiendommelighed, at den aldrig kunde finde Sted i Vedkommendes Hjem, men at de unge Fruentimmer, som konsulerede ham, nødvendigviis maatte følge med nogle Dage til København. Hvilken Behandlingsmaade, han her underkastede disse unge Piger, behøver jeg neppe at tilføie, men den almindelige Mening herom fremgaaer tilstrækkeligt af den Omstændighed, at næsten ingen af disse udpegede Piger er bleven gift.

Denne Meddelelse forekommer mig mere slaaende end mange Argumenter, og jeg feiler neppe ved at paa-staae, at den Art Exempler ikke er saa ganske sjelden. Jeg skal hertil indskrænke de Bemærkninger, jeg havde at gjøre i denne Sag, idet jeg skal tilføie, at jeg kun har søgt at belyse enkelte af dens Sider.

Det er altsaa min Mening, at det, der er Tale om, virkelig er et Livsspørgsmaal, ikke blot for den danske Lægestand, men ogsaa i en meget væsentlig Grad for

den danske Befolkning. Efter min Overbeviisning har Conferensraad David truffet Hovedet paa Sømmet ved de Bemærkninger, han fremsatte i Anledning af denne Sag ved dens første Behandling i Landstinget, idet han yttrede, at man ved at vedtage dette Lovudkast rokede ved Grundpillerne for den europæiske Civilisation. Det er netop Sagen. Jeg vil tillade mig at supplere dette dermed, at man i Oprindelsen til dette Lovudkast seer et Udspring af den Strømning, som vælter sig ind over Europa fra Amerika, hvor som bekjendt Charlataneri og Bedrageri er bragt i System. Man kunde sige, at dette moderne Bedrageri med sine storartede Dimensioner er traadt istedenfor det middelalderlige Stratenrøveri, og det er saameget farligere, som en stor Deel af Befolkningen er værgeløs og ikke kan beskytte sig derimod. Jeg mener altsaa, at hvis denne Lov gaaer igjennem, gjøre vi et overordentlig stort Tilbageskridt, og det er derfor min Mening, at enhver Læge for sig bør af yderste Evne søge at kjæmpe derimod, at enhver Lægeautoritet ligeledes maa anvende sit Yderste for at klare Forholdet og oplyse de Herrer Jurister og de Mænd, af hvem Bestemmelsen er afhængig, om, at de ere ifærd med at vedtage noget overordentligt Farligt. Inden jeg beder Formanden om at stille denne Sag til videre Diskussion, vil jeg henvende mig til Stabslæge Djørup og Professor Hornemann og bede en af de Herrer gjøre Selskabet bekjendt med de Skridt, vi Tre i Forening have fundet os opfordrede til at gjøre, idet vi have udbedt os en Konference med Landstingets Udvalg.

Stabslæge Dr. *Djørup* meddeelte, hvorledes Udvalget med megen Velvillie havde modtaget de nævnte Herrers Anmodning om en Konference, og at de havde

givet de Oplysninger, som de meente kunde være gavnlige med Hensyn til Sagens Behandling, at de havde udviklet deres Anskuelse, Enhver fra sit Standpunkt, som de havde om Lovudkastet og om de Følger, det vilde have, ifald det blev ophøiet til Lov. Han gjorde tillige opmærksom paa, at de Herrer hverken vare optraadte som Repræsentanter for det medicinske Selskab eller for Lægestanden, men alene paa egne Vegne.

Etatsr. Dr. *Dahlerup* meente, at Kvaksalversagen allerede tidligere var tilstrækkeligt bleven behandlet af Lægerne, hvilket blev imødegaaet af

Schleisner med den Bemærkning, at det foreliggende Lovudkast noksom vidnede derimod.

Formanden (Dr. *Hempel*) stillede derpaa Sagen til videre Diskussion.

Prof. Dr. *Hornemann*. I Hovedsagen er jeg naturligviis enig med de foregaaende Udtalelser. Det forekommer mig, at Sagen dennegang har en heel Deel større Vigtighed, end den har havt tidligere, og jeg troer ogsaa, at man ikke ganske med Rette kan sige, at det er en Gjentagelse af tidligere Historier, naar det nu kommer frem igjen, thi Forholdene dengang og nu have forandret sig overordentlig meget. Forholdene, hvorunder de tidligere Bestræbelser i den Retning ere optraadte, vare ingenlunde saa gunstige for disse Bestræbelser, og de bleve ogsaa hvergang viste tilbage med temmelig Lethed. Siden den Tid har man i Norge gjentagne Gange gjort Forsøg paa at faae en Lov sat igjennem om Frigivelse af Lægepraxis; og hvad Indflydelse det har havt her, kan man see deraf, at Giersing beraaber sig derpaa og mener, at Indflydelsen har været gjensidig, at det norske Lovudkast har havt Indflydelse paa ham, og hans paa den

norske Regering. Ogsaa Justitsministeren anfører, at han nøie har sat sig ind i de norske Forhold, og man seer tydelig, at det norske Lovudkast har havt en stor Indflydelse paa ham. Der er en anden Side, hvorfra denne Sag kan betragtes, og som gjør den dobbelt vigtig^{nu}, langt vigtigere og betydningsfuldere end tidligere, og langt farligere, end den nogensinde har været. Det er det, at, som det forekommer mig, dette ene Forsøg kun er et Led i en heel Række af Bestræbelser, som nu synes at høre til Dagens Orden, og som gaae ud paa at trænge den personlige Frihed frem som et Spøgelse, der skal knuse alle andre Hensyn. Det har for mig og vistnok for Mange vakt en alvorlig Eftertanke at see, at man idelig ved enhver ny Lov, der skal omkaste tidligere Indskrænkninger for den personlige Frihed, yttre: «Vi holde rigtignok ikke af denne Lov, vi ere egentlig imod den, men vi maae tage den som en nødvendig Consequens af den personlige Frihed, som nu engang er heri Landet». Almindelig Næringsfrihed have vi jo, men der gaaer nu ogsaa en bestemt Bestræbelse igjennem efter at frigjøre alle de Veie til at skaffe sig Erhverv, der have ganske andre end blot materielle Interesser for Øie og staae i Forbindelse med noget Idealt. Der foreligger som bekjendt et Lovforslag om at give Sagførernæringen fri; der er ligeledes allerede tidligere gjort stærke Bestræbelser efter at give Seminarieunderviisningen fri, og det er jo lykkedes, forsaavidt vi have faaet det ene Fri-seminarium efter det andet; der er ligeledes i disse Dage reist Spørgsmaal om at hæve Apothekernes Bevilling og Indskrænkningerne for Materialisterne; der er endvidere gjort Forespørgsler og i den Anledning faldet Ord, der tyde klart paa, at man agter at arbeide for, at hele Un-

derviisningen skal blive aldeles fri, at al Skoletvang skal ophøre, saa at Enhver har Lov til at lade sine Børn lære noget eller ikke, ganske som han vil. Dette seer unægtelig noget betænkeligt ud, og jeg troer det er af større Vigtighed nu end tidligere, at der gjøres alt Muligt for at trænge disse Bestræbelser tilbage; Enhver maa her passe sit Omraade, og vort Omraade som Læger er det unægtelig efter Evne at modarbeide det af Justitsministeren forelagte Lovudkast. En Ting skal jeg gøre opmærksom paa, som Schleisner ikke har omtalt, og det er, at naar de Herrer, der forsvare dette Lovudkast, idelig og idelig anføre, at Friheden selv er det bedste Værn imod Misbrug, og, skjøndt de ansee Kvaksalveri for noget i sig selv Slet, dog mene, at det ikke har Noget at betyde; de give Kvaksalveriet frit Spillerum just for at ødelægge det, og Frihed maa der fremfor alt være, den taa-ler ikke nogen Indskrænkning — saa har man Exempler fra andre Lande, der bevise akkurat det Modsatte. Det er allerede omtalt, at England og Nordamerika ere tydelige Beviser paa, hvorledes det gaaer, naar der er ubunden Frihed i disse Forhold. Jeg skal gøre opmærksom paa, at naar man gaaer de franske Sundhedslove igjennem, navnlig Alt, hvad der angaaer Sundhedspolitiet osv., vil man finde, at alle de egentlig strenge Bestemmelser, som gik ud paa at indskrænke den personlige Frihed, som gik ud paa at lære Folket, at den rette Frihed bestod i Selvfornægtelse ligeoverfor det almindelige Bedste, dem træffe vi, hvor Frihedsbevægelsen har været stærkest, under den første store Revolution og Revolutionen 1830; man har benyttet den Tid, da den personlige Frihedsfølelse glødede stærkest, til at indskrænke den, idet man har sagt, nu skulle I vise, om I elske Republiken og forstaae at offere Eders

personlige Frihed for Republikens Vel. Det, synes jeg, tyder paa, at det er et falskt Argument, at Friheden fordrer Ubundenhed, og at det almindelige Bedste vil lide ved, at den indskrænkes.

Overakkoucher Dr. *Stadfeldt*. Jeg har netop opfattet dette Mødes Betydning paa samme Maade, som de Herrer *Schleisner* og *Hornemann*; jeg har troet, at det gjaldt om at rekapitulere Lægernes Anskuelser om ikke-autoriseret Lægevirkosomhed, fordi de tidligere Forhandlinger i denne Henseende ikke vare naaede til Befolkningen, til Juristerne og Rigsdagen, og da det dog til Syvende og Sidst er dem, der skulle antage Lovudkastet, troer jeg, vi atter maae gjøre et Forsøg, ikke paa at vise, at Lægestanden er i Fare, men at Samfundet er i Fare, naar dette Lovudkast gaaer ud som Lov. Jeg har troet, at Enhver burde belyse den Side af Sagen, som ligger ham nærmest, hvorfor ogsaa jeg har taget mig for at overveie, hvorledes Forholdet vil stille sig med Hensyn til Fødselshjælp, hvis det nærværende Lovudkast maatte blive ophøiet til Lov. Det forekommer mig aabenbart, at Spørgsmaalet i denne Henseende maa betragtes fra to Sider, nemlig for det Første med Hensyn til Tilladeligheden overhovedet til at yde Fødselshjælp, og dernæst for det Andet med Hensyn til det Omraade, som den autoriserede Jordemoder faaer i Retning af Fødselshjælp. Det forekommer mig, at i begge disse Henseender bliver Baandet fuldstændig løst, at alle Baand ville blive frigivne, thi de Indskrænkninger, der findes i §§ 3 og 4, ville i denne Henseende ikke have det Mindste at sige.

Jeg skal først dvæle ved Tilladeligheden efter Lovudkastet til ialmindelighed at yde Fødselshjælp. Jeg skal da

villig indrømme, at der i den nærmeste Fremtid ikke er nogen Fare at befrygte, thi Befolkningen har Tillid til Jordemødrene og Lægerne i denne Henseende, og der hører stor Dristighed til at paatage sig denne Art Lægevirkksomhed, naar man ikke har de fornødne Kundskaber. Men jeg antager det dog for sandsynligt, at dette Forhold bliver forrykket i Tidernes Løb; jeg tvivler om, at den Fødende, naar Aar ere henrundne, vil vedligeholde sin Frygt for den ikke-autoriserede Fødselshjælper, thi hun har maaskee faaet Tillid til dette Individ ved anden Lægevirkksomhed, og saa benytter hun ham ogsaa i dette Tilfælde. Jeg troer ogsaa, at der vil komme en Tid, hvor rejcerede Lægekandidater og Jordemodererelever eller dristige Kvaksalvere, stolende paa deres gode Lykke, uden videre ville paatage sig denne Slags Virksomhed, ligesom enhver anden Lægevirkksomhed.

Naar den Tid imidlertid kommer, ville De være enige med mig om, at der deraf vil flyde en stor Fare for Moderen og Barnet, og det er netop i den Henseende, forekommer det mig, at Lovudkastet er saa overordentlig ubetænksomt. Det gaaer i sit Princip ud paa en Selvbestemmelsesret for Individerne til at vælge, hvem de ville, til at behandle deres Sygdomme; det kan være farligt for Individerne, men der er dog fra et idealt Standpunkt en vis Slags Berettigelse deri; men ligeoverfor en Fødsel forekommer det mig, at en saadan almindelig Frihed ligefrem er et Tyranni, nemlig imod den anden Faktor, som er interesseret i Fødslen, nemlig Fosteret. En Tjenestekarl eller Dreng kan løbe fra Kvaksalverens Piller og Tænger, og naar der er tilføjet ham Skade, kan Saadant paavises, men Barnet i Moderens Liv kan ikke saaledes løbe derfra, og hvad der er allerværst, det er, at

hvis der er tilføiet Fosteret Skade under Fødslen, vil det saa at sige være umuligt at paavise, at den er tilføiet ved Kunst, thi Naturen kan mange Gange have de samme skadelige Følger. Hvis Lovudkastet er gaaet ud fra den Forudsætning, at Fader og Moder skulde kunne og maatte være dem, der skulde varetage Barnets Interesse, saa troer jeg, at Enhver, som har noget Kjendskab til Fødselshjælpsvirksomheden, veed, at det er aldeles uberettiget at sige det. Det er Fødselshjælperen, Jorde-moderen og især Lægen, som med roligt Overlæg skal benytte de Kundskaber, som Videnskabens Standpunkt i Øieblikket har givet hende eller ham, til Fordeel for Barnet; det er dem, der skulde veie Chancerne for Moderen og Chancerne for Barnet, og handle derefter. Overlader man det til Faderen eller Moderen, bliver det overordentlig eensidigt, og jeg har mangfoldige Gange havt Brug for den Autoritet, jeg har ifølge min Stilling, for til Fordeel for Barnet at udsætte en Fødsel, som med høie Raab er fordret af Konen og hendes Omgivelser, og det ligger i Sagens Natur; thi den lidende Kone er næsten utilregnelig, og den stakkels Ægtemand, der er første Ophav til Situationen, skynder paa og har ingen Tanke for Barnet. Det er altsaa aabenbart, at det er Fødselshjælperen, som Lovgiveren maa sætte som Formynder for det ufødte Barn, og det er i de Kundskaber, som han har erhvervet sig, og den Prøve, han har underkastet sig, at Staten skal have en Garanti for, at der er En, der staaer paa Fosterets Side under Fødslen; giver man derimod Fødselshjælpen fri, er det aabenbart, at Staten ikke kan faae denne Garanti, thi det er ganske tilfældigt eller vilkaarligt, om Faderen eller Moderen vælger en Person, som kan varetage Fosterets Interesse. Hvad jeg her har udtalt, passer

forsaavidt ikke paa dette Sted, som D'Hrr. kunne sige sig selv det Samme, men jeg har dog villet fremsætte disse Bemærkninger, ifald vor Diskussion skulde blive offentliggjort.

Den anden Side af Spørgsmaalet, som er nok saa vigtig, angaaer det Omraade, som Jordemoderen vil faae for sin Virksomhed, efterat Lovudkastet er ophøiet til Lov. Som De veed, har Jordemoderen nutildags paa Grund af sin Underviisning og paa Grund af sin Instrux et vist Omraade, indenfor hvilket hun kan bevæge sig; gaaer hun imidlertid udenfor dette Omraade, er hun paa Lægens Gebeet og straffes ifølge Lovgivningen som Kvaksalverske. Ophæves denne Bestemmelse ved, at det foreliggende Lovudkast bliver til Lov, saa er det jo ganske aabenbart, at Jordemoderen vil kunne forlade sit Omraade og gaae over paa Lægens, uden at hun kan straffes derfor. Som De veed, oplæres vore Jordemødre her paa en temmelig omfattende Maade i praktisk Retning; hun lærer f. Ex. Vending og Fremtrækning ved Fødderne, Behandling af den fremfaldne Navlesnor og Udtagelse af Efterbyrden, og det er hendes Pligt, ja det er hendes Ret, som det er hendes Forpligtelse, at anvende disse Kundskaber, naar der er et alvorligt Tilfælde tilstede, som gjør det umuligt itide at hente en Læge. Det er naturligviis ganske rigtigt, at man, hvor det lader sig gjøre, har lagt det i Lægens Haand, men idet man har givet Jordemoderen Ret til at handle efter Konduite i faretruende Tilfælde, saa forekommer det mig, at man har gjort nok for det Tilfældes Skyld, hvor der ikke kan komme en Læge tilstede. Men foruden denne Side af Fødselshjælpen er der jo et Omraade, som gaaer videre, og hvorpaa Lægen alene bevæger sig; det er f. Ex. med Hensyn til Bru-

gen af Tænger og af stumpe og skarpe Instrumenter, og det er, forekommer det mig, hævet over enhver Tvivl, at naar dette Lovudkast er blevet til Lov, kan en Jordemoder uden videre hjælpe Barnet frem ved Hjælp af Tangen, ja stikke Hul paa Hovedet af Barnet, thi det er ogsaa en Virksomhed, som kan henhøre under Lægehjælp. Og hvem vil isaafald kunne paatage sig at bevise, at der er tilføiet Barnet nogen Skade ved Tangens Anvendelse, og hvem vil paatage sig at bevise, at Barnet har været levende, dengang hun perforerede det, naar hun paastaaer, at hun først har perforeret det, efterat det var dødt? Jeg troer, at det i de allerfleste Tilfælde ikke vil kunne bevises. Jordemoderen vil altsaa ved sin Virksomhed, naar hun gaaer udenfor sit Omraade, kunne skade Konen; det skal jeg ikke tale om, thi det er i Overeensstemmelse med Lovudkastets Princip om Selvbestemmelse, men hun kan skade Fosteret, og her gjælder det Samme, som jeg før udtalte, Staten beskytter ikke tilstrækkeligt Fostret, naar den tillader dette. Hvad der forekommer mig at være det Værste ved denne Side af Sagen er, at det netop er den, som vil faae den største praktiske Betydning. Som De veed, er Jordemoderen engang vant til at hjælpe ved Fødsler, hun har Borgernes Tillid, og hun er autoriseret, saa hun vil meget let kunne gaae udenfor sit Omraade og gaae ind paa Lægens, dels fordi hendes eget Omraade er noget ubestemt, dels fordi den Fødende har Tillid til hende og ganske rolig vil lade hende gjøre, hvad hun falder paa at gjøre — og Fristelsen til at gaae udenfor hendes Omraade vil være tilstede, thi hun vil ikke tjene saa lidt Mere, naar hun tillige er Læge — dels har hun en Idee om disse Ting, hun har været paa Fødselsstiftelsen, har gennemgaaet Skolen, og har seet

Tangen blive anlagt; hun kjender ikke de Forudsætninger, under hvilke den bliver anlagt, og de Farer, det kan medføre, men hun har dog seet det, og hun kan meget let fristes til at udføre Operationen. Det er de Grunde, af hvilke jeg anseer Loven for uheldig, saavidt jeg kan indlade mig paa at bedømme den ligeoverfor Fødselshjælp; men specielt overfor Jordemødrene maa jeg ansee Loven for uforsvarlig, da de ere autoriserede som Fødselshjælpere og saaledes let kunne finde paa, at gaee udenfor deres Omraade, og paa den Maade skade baade Konen og Barnet.

Jeg skal endelig berøre endnu en Side af Sagen nemlig, at Forbrydelser ville blive almindeligere, og jeg troer, at de ville blive det saameget mere, som det i de fleste Tilfælde ikke vil kunne bevises, at de have fundet Sted. Jeg skal nævne et Par Exempler. Den Svangre faaer en Blødning under Svangerskabet, en ikke-autoriseret Fødselshjælper bliver tilkaldt, og der skeer en Abort, hvem vil da paatage sig at bevise, at den ikke er fremkaldt eller hjulpet paa Gled af den ikke-autoriserede Fødselshjælper? Naar fremdeles Barnet dør under en langsom Fødsel, hvem vil da paatage sig at bevise, at den vedkommende Fødselshjælper ikke har ladet Konen ligge saalænge, for at Barnet skulde dø; det kan ligesaa godt have været Tilfældet, som at der ikke har været Noget at gjøre itide. Disse Exempler vise tilstrækkeligt Faren ved saaledes at give Fødselshjælpen fri, hvorved Staten berøver sig det Tilsyn, som den har med Forbrydelser af denne Art, naar det kun er autoriserede Personer, som beskæftige sig med Fødselshjælp. Thi der ligger dog aabenbart en stor Garanti for Staten i Autorisationen; de Vedkommende maae aflægge Prøver paa en vis Kund-

skabsmasse, de blive tagne i Ed, før de gaae ud i deres Virksomhed, og deres hele Fortid og sociale Stilling sikre imod Forbrydelser. Men hvorledes vil Forholdet blive, naar vi faae en uautoriseret Lægestand? Vist er det, at den paa enkelte Undtagelser nær vil komme til at rekrutere sig fra Bærmen af Befolkningen, og hvorledes kan Staten da med Hensyn til Fødselshjælp faae den tilstrækkelige Garanti for, at ikke saadanne Forbrydelser blive begaaede, og det er Forbrydelser, som jeg atter maa gjentage, ere saa meget farligere, som de i de enkelte Tilfælde meget vanskeligt kunne paavises eller bevises.

Prof. Dr. *Hannover*. Jeg skal ikke tale om Kvak-salveriet og dets Følger, men jeg ønsker derimod at henvende Tanken paa dette Lovudkasts Motiver. Jeg mener ikke de Motiver, der ere fremstillede i Forbindelse med Lovudkastet; thi de indeholde Intet undtagen det, at der er fremkommet et Lovudkast i Norge, som ikke er blevet til Lov. Men jeg har gjort mig det Spørgsmaal, hvorledes det er muligt, at et Lovudkast af den Beskaffenhed som nærværende, der giver Tøilen fri for Alle, har kunnet komme frem i et Land, der roser sig af at staae paa et saa høit Trin af Folkeoplysning, hvor der er et tilstrækkeligt Antal Læger, og hvor Lægestanden nyder et godt Navn og Tiltro hos Befolkningen. Man har sagt, at dette Lovudkast er en Conseqvens af Tidens Retning, saaledes som Prof. Hornemann sagde, og det er mærkeligt nok, hvorledes alle fire Fakulteter i dette Øieblik blive angrebne. Man vil hæve Skoletvangen, man vil give Sagførernæringsen fri, forlanger Frihed i kirkelig Henseende og nu ogsaa Frihed til Lægepraxis. Men der er dog intetsteds, hvor Friheden førdres i saa ubunden Grad, som netop

her. Med Hensyn til Sagførernæringen er det en Løsning af Baand, som hidtil have bestaaet; i kirkelig Henseende gjør Regeringen Alt for at komme til Kundskab om Befolkningens Tanker og Mening, sammenkalder Landemoder, der er kirkelige Forsamlinger, kort sagt, i Ordets egentlige Forstand gives der enhver Mand Leilighed til at udtale sin Mening. Her spørges derimod Ingen; Regeringen handler paa egen Haand og paatager sig selv det hele Ansvar. Men den Frihed, der her gives, kalder jeg en Frihedstvang; thi det er at paanøde Folk en Frihed, som de ikke skjøtte om, og som de ikke kunne vurdere.

Man har som en anden Grund sagt, at denne Lov vil standse Charlataneriet, og der er ogsaa fremkommet den modsatte Paastand, men der er ikke ført Beviis fra nogen af Siderne. Angiveriet vil ikke blive standset; thi § 32 og § 31 i Instruksen for Fysici og Distriktskirurger af 4de Marts 1818 angaaende Angivelse af Kvaksalvere ere ikke blevne ophævede i Lovudkastet. En tredie Grund til, at dette Lovudkast har kunnet fremkomme, er allerede fremhævet og er ogsaa udtalt i en meget velskreven Artikel i Ugeskrift for Læger; det er den Passivitet, som navnlig Provindslægerne have viist ved ikke at oplyse Befolkningen om dens virkelige Vel og Vee, ved ikke at imødegaae Charlatanerne paa den rette Maade. Næst Lægestanden er det ogsaa maaskee selve Lægevidenskabens Retning, som paa en Maade kan være Grund til, at en saadan Lov er bleven forelagt. Mange Læger ere ved den saakaldte rationelle Medicin komne ind paa Nihilismen, og mange, som i Ungdommen havde en fast Tillid til Lægemedlernes ufeilbare Virksomhed, ere blevne rokkede heri. Nu er

det vist, at naar man svækkes i Troen paa Lægemedler-
nes Virksomhed og paa sin Kunst overhovedet, er der
Ingen, der mærker det saa let som Patienten; han taber
Tilliden, der er kun et lille Skridt fra Mangel paa Tro
til Overtro, og han ledes saaledes over i Charlatanens
Arme.

Endelig vil jeg søge en sidste Grund i den Stilling,
man har ladet Sundhedskollegiet indtage. Sundhedskol-
legiet er aldeles ikke spurgt tilraads. Den norske Re-
gering, hvis Forslag til Stortinget er taget som Forbil-
lede for det danske Lovudkast, opgav senere sit Forslag,
fordi en meget stor Deel af Landets Sundhedskommissioner
udtalte sig mod en saa vidtgaende Forandring af den
bestaaende Tilstand. Hvis Sundhedskollegiet ikke af al
Kraft protesterer mod Lovudkastet, hvad der saavidt mig
bekjendt indtil dette Øieblik ikke er skeet, eller hvis Lov-
udkastet desuagtet bliver ophøiet til Lov, vilde det efter
min Mening være i sin Orden, om Sundhedskollegiet søgte
sin Afsked; thi dets Stilling bliver aldeles uholdbar.

Overlæge Dr. *Engelsted*. Blandt de Sygdomme, som
vistnok i en ikke ringe Grad ville blive Gjenstand for
Kvaksalveres Behandling, er Syfilis, thi det er sandsyn-
ligt, at en Mængde Individer ville give sig af med denne
Sygdom og troe, at det vil falde let for dem at helbrede
den. Jeg troer derfor, det er nødvendigt med Hensyn
til den foreliggende Sag at gjøre sig det klart, hvilke
farlige Følger Frigivelse af Praxis i denne Henseende kan
have. De falde deels paa det angrebne Individ, deels
paa hele Samfundet.

Det angrebne Individ kan lide umaadeligt ved at
blive slet behandlet, og jeg har i forrige Møde her i

Selskabet illustreret dette ved et Exempel, hvor den bekjendte Kvaksalver Hanisch havde behandlet en syfilitisk Pige paa den Maade, at hun efter 2—3 Aars Behandling af ham var saaledes tilredt, at hun havde mistet Næsen og endeel af Overlæben, saa at Tænderne stode frem, den største Deel af Kinderne og Øienlaagene manglede; at det var skeet ved Forsømmelighed af ham, det viste sig derved, at da hun senere kom paa Komunehospitalet, bleve Saarene helbredede i kort Tid ved en simpel Behandling med Jodkalium. Dette er et slaaende Exempel paa, hvorledes Kvaksalveren kan forkvakle Patienten, og det er ingenlunde et enestaaende Exempel; vi see daglig mange andre Tilfælde af store Defekter, der ere frembragte ved Kvaksalvernes Behandling. Dette troer jeg er tilstrækkeligt til at vise, at det enkelte Individ vil komme til at lide derunder, dersom Lægepraxis med Hensyn til denne Sygdom gives fri.

Men det er ikke blot Individet, der kommer til at lide derunder, det er hele Samfundet; hele Samfundet bliver udsat for, at Syfilis tilreder det i samme Grad, som det enkelte Individ kan blive ilde tilredt ved Kvaksalverens Behandling. Det er nemlig ikke blot de syfilitiske Saar, de primære Saar, saaledes som Folk have troet, der udbrede den syfilitiske Smitte, men det er saa at sige alle Former af Syfilis; den syfilitiske Patient smitter ikke blot derved, at han har et primært syfilitisk Saar, men han kan smitte paa mange andre Maader; det er derfor uhyre vigtigt, at Syfilis bliver energisk behandlet, saaledes som omtalt i forrige Møde, at ethvert Symptom bliver fjernet saa hurtigt som muligt; dette er af Vigtighed ikke blot for Individet, men for Samfundet, for

at der kan være færre Kilder til at udbrede Smitten. Men gives Praxis fri, risikerer man, at Syfilis ikke bliver behandlet energisk, men med altfor stor Ligegyldighed eller med Midler som dem, Hanisch brugte i det ovennævnte Tilfælde, saa at Sygdommen trækker i Langdrag, og altsaa de Kilder, hvorfra Smitten kan komme, bestaae i lang Tid, og Syfilis derved faaer en større Udbredelse i Samfundet. Der er navnlig een Maade, hvorpaa Syfilis meget udbredes i Familier, nemlig fra syfilitiske Børn, hos hvilke det er allervanskeligst at kjende Sygdommen. Saa-danne syfilitiske Børn see ialmindelighed lidt daarlige ud, og naar Kvaksalveren ikke har kjendt Sygdommen, bliver et saadant Barn let lagt til Brystet tilligemed en Moders sunde Barn, og derved bliver Moderen smittet, saa det sunde Barn, og derfra igjen de øvrige Børn. Derfra bliver Smitten overført til flere Familier f. Ex. gjennem Ammer, og paa den Maade kan Syfilis blive udbredt i Samfundet i en Grad, som man ikke gjør sig nogen Forestilling om.

Det er det Resultat, som man med Hensyn til Syfilis vil opnaae ved at give Lægepraxis fri, for det Første det, at Individerne blive tilredte paa en Maade, som man aldrig seer Mage til under en Læges Behandling, og for det Andet, at Syfilis kan faae en Udbredelse i Samfundet, som man nu slet ikke gjør sig noget Begreb om.

Etatsraad Dr. *Müller* gjorde opmærksom paa, at han var en af de første Læger her i Landet, som har udviklet Oprindelsen til Kvaksalveriet og dets Betydning for Samfundet (i Ny Hygæa 1826). Han fandt, at den Omstændighed, at hvad der var fremkommet saa lang Tid tilbage stemte med, hvad der nu blev fremført, bestyrkede disse Udtalelsers Sandhed.

Overlæge Dr. *Brandes* gjorde den Bemærkning, at han fandt Loven uretfærdig mod Lægestanden, men da han udførligere havde fremsat dette paa et andet Sted, og dette om nogle Dage vilde blive trykt, skulde han ikke her nærmere udvikle det.

Da Ingen herefter begjærede at yttre sig om den foreliggende Sag, blev det efter en kort Diskussion vedtaget at lade ovenstaaende Forhandling udgive i Trykken, og til sammes Redaktion foresloges Formanden, Sekretæren og Justitsraad Schleisner, som paatog sig dette Hverv.

C. Hempel, Dr., A. D. Müller, Dr., P. A. Schleisner, Justitsr. Dr.,
f. T. Formand. f. T. Sekretær. Stadslæge.

